

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSFR ze dne 18.03.1992, sp. zn. Czf 4/91, ECLI:CZ:NS:1992:CZF.4.1991.1

Číslo: 19/1992

Právní věta: Je-li prokázáno, že poživatel invalidního důchodu splňoval podmínky pro přiznání invalidního důchodu při pracovním úrazu a uplatnil nárok na přiznání tohoto důchodu, je rozhodnutí orgánu soc.zabezpečení jímž se tento důchod přiznává, změnou výše dávky (ve smyslu ustanovení § 95 odst. 2 zákona č. 100/1988 Sb.); nejde tu o nové vyměření invalidního důchodu ve smyslu ustanovení § 36 odst. 1 zákona č. 100/1988 Sb. Žádost o změnu výše již přiznané dávky je třeba od účinnosti zákona č. 100/1988 Sb. uplatnit písemně (§ 119 odst. 2 tohoto zákona), pokud řízení o změně výše dávky nebylo zahájeno z podnětu orgánu, který je příslušný k rozhodnutí o této změně.

Soud: Nejvyšší soud ČSFR

Datum rozhodnutí: 18.03.1992

Spisová značka: Czf 4/91

Číslo rozhodnutí: 19

Číslo sešitu: 2-3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Přezkum správních rozhodnutí, Rozhodnutí jiných orgánů

Předpisy: 100/1988 Sb. § 36

§ 119

§ 95

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozhodnutím bývalého Úřadu důchodového zabezpečení v Praze z 13. 10. 1989 byl navrhovatel, který pobíral invalidní důchod (z obecných příčin) ve výši 1669 Kčs, přiznán invalidní důchod následkem pracovního úrazu ve výši 1901,- Kčs od 31. 7. 1986 (tj. za tři roky zpětně ode dne uplatnění nároku na takový důchod) a po zvýšení od října 1989 pak ve výši 1991,- Kčs.

V opravném prostředku proti uvedenému rozhodnutí Úřadu důchodového zabezpečení navrhovatel namítal, že mu náleží invalidní důchod následkem pracovního úrazu již od 24. 7. 1980, kdy mu vznikl nárok na takový důchod, a proto žádal, aby mu byl za tuto dobu doplacen rozdíl pracovního úrazu.

Krajský soud v Brně vycházel z toho, že navrhovatel byl uznán částečně invalidním od 2. 7. 1962 a že plně invalidním byl uznán od 7. 6. 1980, že v zápise o jednání posudkové komise sociálního zabezpečení bývalého ONV v H. z 24. 7. 1980 bylo uvedeno, že navrhovatel utrpěl 16. 9. 1965 nepracovní úraz při autohavárii, ale podle zápisu o jednání uvedené posudkové komise ze 14. 7. 1989 bylo konstatováno, že úraz navrhovatele ze 16. 9. 1965 byl úrazem pracovním a datum vzniku

invalidity navrhovatele následkem pracovního úrazu byl určen na 7. 7. 1980, a že shodný závěr byl obsažen i v posudku posudkové komise sociálního zabezpečení bývalého Jihomoravského KNV ze 17. 1. 1990. Dále soud prvního stupně vycházel z toho, že navrhovatel podáním žádosti na předepsaném tiskopise požádal 31. 7. 1989 o změnu výšky invalidního důchodu s odůvodněním, že je invalidní následkem pracovního úrazu ze 16. 9. 1965 a že takto mu uvedený důchod náleží od roku 1980. Usnesením ze 14. 5. 1990, čj. 11 C 40/90-13, pak krajský soud v Brně potvrdil rozhodnutí bývalého Úřadu důchodového zabezpečení v Praze z 13. 10. 1989 č. 270815416 a náhradu nákladu řízení účastníkům tohoto soudního řízení nepřiznal. V odůvodnění svého usnesení soud prvního stupně poukazoval zejména na to, že navrhovatel požádal o invalidní důchod v souvislosti s pracovním úrazem až 31. 7. 1989, takže ve smyslu ustanovení § 95 odst. 2 zákona č. 100/1988 Sb. lze mu takový důchod přiznat nejvýše za tři roky nazpět, tedy od 31. 7. 1986.

V odvolání proti uvedenému usnesení soudu navrhovatel namítal, že je následkem pracovního úrazu, který utrpěl 16. 9. 1965, invalidní již od 24. 7. 1980 a že mu tedy měl být invalidní důchod, zvýšený pro následky pracovního úrazu, doplacen již od 24. 7. 1980 a nikoli od 31. 7. 1986. V tomto odvolání navrhovatel uvedl podrobně své zdravotní potíže i způsob jejich léčení v jednotlivých letech; tvrdil, že již v roce 1984 požádal o změnu výše invalidního důchodu v tom smyslu, aby mu byl přiznán invalidní důchod následkem pracovního úrazu.

Nejvyšší soud České republiky usnesením ze 17. 8. 1990, sp. zn. 10 Co 200/90, potvrdil usnesení soudu prvního stupně a náhradu nákladů odvolacího řízení účastníkům nepřiznal. V odůvodnění tohoto usnesení odvolací soud poukazoval na to, že navrhovatel byl od roku 1962 částečně invalidní pro obecné onemocnění a že rozhodnutím ze 7. 11. 1980 mu byl přiznán pak invalidní důchod od 25. 8. 1980, a to pro obecné onemocnění, na podkladě posudku posudkové komise sociálního zabezpečení bývalého ONV v H. z 24. 7. 1980. Odvolací soud dále poukazoval na to, že navrhovatel neuplatňoval nárok na vyšší invalidní důchod ani při kontrolní prohlídce u uvedené komise dne 17. 9. 1982. Také další rozhodnutí bývalého Úřadu důchodového zabezpečení v Praze o zvýšení invalidního důchodu navrhovatele pro obecné onemocnění, vydané 11. 12. 1984, nabylo právní moci. Odvolací soud se proto ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že totiž navrhoval poprvé uplatnit nárok na zvýšení invalidního důchodu následkem pracovního úrazu až žádostí z 31. 7. 1989, že tuto jeho žádost je třeba považovat za návrh na změnu dávky ve smyslu ustanovení § 95 odst. 1 a 2 zákona č. 100/1988 Sb., a že tedy i v tomto případě bylo možné dávku zvýšit ode dne, od něhož dávka nebo její zvýšení náleží, nejvýše však za tři roky nazpět ode dne uplatnění nároku na zvýšení dávky (tj. od 31. 7. 1986).

Ve stížnosti pro porušení zákona, podané generálním prokurátorem ČSFR proti uvedeným usnesením soudů obou stupňů, bylo poukázáno na to, že z obsahu posudkového spisu bývalého ONV v H. vyplývá, že se navrhovatel podáním z 3. 5. 1989, adresovaným odboru sociálních věcí a pracovních sil bývalého Jihomoravského KNV, domáhal nového vyšetření svého zdravotního stavu s tím, že mu náleží úrazový invalidní důchod a nikoli invalidní důchod z obecných příčin; odbor sociálních věcí uvedeného KNV pak přípisem z 15. 5. 1989 čj. soc. 104/89 uvědomil navrhovatele, že na základě jeho podání z 3. 5. 1989 bude dán pokyn posudkové komisi sociálního zabezpečení bývalého ONV v H. k přezkoumání příčiny invalidity navrhovatele při mimořádné kontrole. Bylo poukázáno dále na to, že uvedená posudková komise pak přezkoumala příčiny invalidity navrhovatele a v posudku ze 14. 7. 1989 dospěla k závěru, že „ke zhoršení zdravotního stavu a vzniku invalidity došlo u navrhovatele v souvislosti s úrazem ze 16. 9. 1965 a že je invalidní podle ustanovení § 29 odst. 2 zákona č. 100/1988 Sb.“. Stížnost pro porušení zákona proto vytýkala, že soudy přehlédly tyto skutečnosti, obsažené v posudkovém spise bývalého ONV v H., nezabývaly se jimi a ani je nehodnotily z toho hlediska, zda navrhovatelovo podání z 3. 5. 1989 nelze považovat za žádost o změnu výše dávky, a že za základ svého rozhodnutí vzaly žádost z 31. 7. 1989, ačkoli zatím nemohly spolehlivě posoudit otázku, kdy navrhovatel nárok uplatnil skutečně poprvé. Stížnost pro

porušení zákona proto vytýkala soudům obou stupňů, že rozhodly na základě nedostatečně zjištěného skutečného stavu věci a že tak porušily zákon v ustanoveních § 6 a § 120 o. s. ř. a v ustanovení § 95 odst. 1 a 2 zákona č. 100/1988 Sb. a soud odvolací také v ustanovení § 219 o. s. ř.

O této stížnosti pro porušení zákona rozhodl Nejvyšší soud ČSFR tak, že usneseními soudů obou stupňů byl porušen zákon, zrušil tato usnesení a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení a k novému rozhodnutí.

Z odůvodnění:

V projednávané věci soudy obou stupňů neměly postačující podklady k tomu, aby mohly posoudit správnost či nesprávnost přezkoumávaného rozhodnutí orgánu sociálního zabezpečení z toho hlediska, kdy navrhovatel skutečně poprvé uplatnil svůj nárok na zvýšení invalidního důchodu, a to jako invalidního důchodu následkem pracovního úrazu, který utrpěl již v roce 1965.

Soudy obou stupňů vzaly za základ rozhodování v této důchodové věci bez dalšího údaj o tom, že navrhovatel podal svou žádost o změnu výše svého invalidního důchodu 31. 7. 1989, jak to uváděl bývalý Úřad důchodového zabezpečení podle dávkového spisu navrhovatele, s nímž byla uvedeného dne sepsána žádost na předepsaném tiskopise. Navrhovatel však uváděl, že svůj nárok uplatňoval již v dřívější době (např. v odvolání proti usnesení soudu prvního stupně uváděl, že tomu tak bylo v roce 1984 na odboru sociálního zabezpečení bývalého ONV v H.) Stížnost pro porušení zákona pak zdůraznila poznatek vyplývající z posudkového spisu navrhovatele, v němž je založen přípis odboru sociálních věcí a pracovních sil bývalého Jihomoravského KNV z 15. 5. 1989, zn. soc. 104/89, kterým tento orgán odpovídá na žádost navrhovatele, jež je v tomto přípise označována jako „požadavek přezkoumat příčinu invalidity a uznat souvislost s úrazem ze dne 16. 9. 1965“.

Podle ustanovení § 119 odst. 1 zákona č. 100/1988 Sb. se řízení o dávku důchodového zabezpečení zahajuje na základě písemné žádosti. Za den uplatnění nároku na tuto dávku se považuje den, kdy se oprávněný poprvé obrátil na příslušnou organizaci nebo na příslušný orgán se žádostí o její přiznání.

Na tom, co je uvedeno v citované druhé větě ustanovení § 119 odst. 1 zákona č. 100/1988 Sb., nemění nic ustanovení § 157 odst. 1 vyhlášky č. 149/1988 Sb., podle něhož žádosti o přiznání dávky důchodového zabezpečení sepisují organizace a národní výbory (tj. nyní příslušné správní orgány) s občany na tiskopisech vydaných orgány sociálního zabezpečení.

Ustanovení § 110 odst. 1 dříve platného zákona (do 1. 10. 1988) č. 121/1975 Sb. upravovalo, že o poskytnutí dávky se rozhodovalo zpravidla na žádost; v odstavci 3 téhož ustanovení bylo uvedeno, že žádost o dávku se podávala národnímu výboru žadatelova bydliště. Judikatura soudů vycházela přitom ze závěru, že tu stačilo, aby oprávněný jakýmkoli způsobem projevil vůči orgánu důchodového zabezpečení, že se domáhá důchodu (srov. např. už i rozhodnutí uveřejněné pod č. 81/1952 Sbírky rozhodnutí čs. soudů).

Pokud poživatel invalidního důchodu prokáže, že splňoval podmínky pro přiznání invalidního důchodu při pracovním úrazu a uplatnil nárok na přiznání tohoto důchodu, je rozhodnutí orgánu sociálního zabezpečení, jímž se tento důchod přiznává, změnou výše dávky (ve smyslu ustanovení § 95 odst. 2 zákona č. 100/1988 Sb.); nejde tu o nové vyměření invalidního důchodu ve smyslu ustanovení § 36 odst. 1 zákona č. 100/1988 Sb., jež se vztahuje na případy, kdy poživatel invalidního důchodu později utrpěl pracovní úraz nebo u něhož se projeví dodatečně souvislost jeho dříve vzniklé invalidity s pozdějším pracovním úrazem. Tak tomu však v projednávané věci nebylo, když podle závěrů posudkových komisí sociálního zabezpečení došlo u navrhovatele 7. 7. 1980 ke vzniku invalidity následkem pracovního úrazu utrpěného již 16. 9. 1965.

Šlo-li u navrhovatele o řízení o jeho žádosti o změnu výše již přiznané dávky, pak ovšem od účinnosti zákona č. 100/1988 Sb. mohlo toto řízení být zahájeno ve smyslu ustanovení § 119 odst. 2 zákona č. 100/1988 Sb. jen na základě písemné žádosti nebo z podnětu orgánu, který je příslušný k rozhodnutí o této změně.

Uvedené okolnosti však neměly soudy obou stupňů v projednávané věci důsledně na zřeteli a v důsledku toho si neobjasnily z dávkového spisu navrhovatele ani z posudkového spisu týkajícího se navrhovatele, zda, jak a kdy uplatnil svou žádost o změnu výše pobíraného invalidního důchodu vzhledem k utrpěnému pracovnímu úrazu z 16. 9. 1965. Přitom ovšem tato skutečnost byla rozhodná pro posouzení toho, odkdy byly u navrhovatele splněny podmínky k tomu, aby mu byl přiznán invalidní důchod vyšší částkou následkem pracovního úrazu, a to za tři roky nazpět ode dne uplatnění nároku na zvýšení dávky ve smyslu ustanovení § 95 odst. 2 zákona č. 100/1988 Sb.

Přitom vzhledem k údajům navrhovatele i ke shora uvedeným údajům z posudkového spisu, týkajícího se navrhovatele, nebylo možné jednoznačně vyloučit, že navrhovatel uplatnil nárok na zvýšení jím pobíraného invalidního důchodu (který pobíral z obecných příčin a nikoli následkem pracovního úrazu) způsobem odpovídajícím právním předpisům (platným v době uplatnění žádosti) již dříve než 31. 7. 1989.

Proto bylo nutno přisvědčit stížnosti pro porušení zákona, která soudům obou stupňů vytýkala, že pro neúplnost zjištění nemohly spolehlivě posoudit, otázku, kdy navrhovatel svůj shora uvedený nárok skutečně uplatnil poprvé. Řízení o změnu výšky dávky důchodového zabezpečení je zahájeno dnem, kdy byla orgánu tohoto zabezpečení podána žádost o změnu výšky dávky, a to i když v žádosti (návrhu) nebyly ještě uvedeny potřebné důkazy; proto se také zvýšení dávky provede za tři roky nazpět ode dne uplatnění nároku na dávku a nikoli až ode dne pozdějšího předložení potřebných důkazů (srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 23/1988 Sbírky soudních rozhodnutí a

Rozhodly proto soudy obou stupňů v projednávané věci na podkladě neúplně zjištěného stavu věci a svým postupem v řízení a svými rozhodnutími porušily zákon v ustanoveních § 6, § 120 odst. 1 a § 244 o. s. ř. 1) v souvislosti s ustanoveními § 95 odst. 1 a 2 a § 119 odst. 1 a 2 zákona č. 100/1988 Sb. (ve znění zákonů č. 110/1990 Sb. a č. 180/1990 Sb.).

Důvodné stížnosti pro porušení zákona bylo proto vyhověno, usnesení soudů obou stupňů byla zrušena a věc vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení a k novému rozhodnutí.

Poznámky pod čarou:

1) ve znění před novelizací zákonem č. 519/1990 Sb.